УДК 792.8:793.2(477)(045)
DOI https://doi.org/10.24919/2308-4863/83-1-18

Володимир ГРЕК,
orcid.org/0000-0002-8622-3082
заслужений діяч мистецтв України, доцент,
завідувач кафедри хореографії
Київської муніципальної академії естрадного та циркового мистецтв
(Київ, Україна) v.hrek@kmaecm.edu.ua

Кристина ШИШКАРЬОВА,
orcid.org/0009-0000-3863-6731
старший викладач кафедри хореографії
Київської муніципальної академії естрадного та циркового мистецтв
(Київ, Україна) k.shyshkarova@kmaecm.edu.ua

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КОНКУРСІВ ТА ФЕСТИВАЛІВ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА В УКРАЇНІ

Мистецтво танцю має широкий спектр проявів у загальному соціокультурному просторі України та суттєво впливає на його розвиток. Наразі в Україні одним з наймасштабніших проявів цього впливу є багатогранний фестивально-конкурсний рух, який є індикатором існуючих проблем танцювальної спільноти. Платформи конкурсних та фестивальних подій у сфері хореографічного мистецтва в Україні впливають на формування мистецького світогляду майбутнього покоління та сприйняття у суспільстві танцю саме як виду мистецтва. Попит на діяльність конкурсів та фестивалів демонструє не лише їх важливість у визначенні тенденцій розвитку хореографічного мистецтва, а й звертає нашу увагу на проблемні питання пов'язані з діяльністю таких заходів та загальних перспектив фестивально-конкурсного руху і його безпосереднього впливу на становлення хореографічної культури сьогодення. З моменту отримання Україною незалежності фестивально-конкурсний рух зростав по експоненті до моменту карантинних обмежень пов'язаних з пандемією COVID-19. Після знаття обмежень цей рух почав стрімко відновлюватись до моменту початку повномасштабного вторгнення росії в Україну. 2023 рік став одним з найбільших за кількістю проведення культурно-мистецьких та конкурсних заходів у сфері хореографічного мистецтва. Існування в умовах війни кардинально змінило світосприйняття більшості українців і частково вплинуло на контекст проведення конкурсів та фестивалів, змушуючи їх в різній мірі адаптуватись до нових умов і викликів. Навіть у таких прифронтових містах як: Харків, Суми та Запоріжжя фестивальний та конкурсний рух продовжується. Незважаючи на постійні обстріли та складну безпекову ситуацію фестивалі, які проводяться у цих містах збирають достатньо велику кількість учасників різного віку, що вказує на актуальність та важливість проведення подібних заходів для закриття культурних потреб суспільства. Разом з тим, частина конкурсів та фестивалів релокувалися у західні області України, а деякі з них не витримали випробувань війною і взагалі зникли з культурного простору. Всі ці умови значно збільшили попит на функціонуючі фестивалі та конкурси і вивели на поверхню існуючі багаторічні проблеми підсилюючи їх новими.

Ключові слова: *конкурси, фестивалі, танець, хореографія, хореографічне мистецтво, оцінювання, журі, танцювальна спільнота.*

Volodymyr GREK,
orcid.org/0000-0002-8622-3082
Honored artist of Ukraine, Associate Professor,
Head of the Department of Choreography
Kyiv Municipal Academy of Circus and Variety Arts
(Kyiv, Ukraine) v.hrek@kmaecm.edu.ua

Krystyna SHISHKARYOVA,
orcid.org/0009-0000-3863-6731
Senior Lecturer at the Department of Choreography
Kyiv Municipal Academy of Circus and Variety Arts
(Kyiv, Ukraine) k.shyshkarova@kmaecm.edu.ua

STATE AND PROSPECTS OF THE DEVELOPMENT OF COMPETITIONS AND FESTIVALS OF CHOREOGRAPHIC ARTS IN UKRAINE

The art of dance has a wide range of manifestations in the general socio-cultural space of Ukraine and significantly affects its development. Currently, one of the largest manifestations of this influence in Ukraine is the multifaceted festival-competition movement, which is an indicator of the existing problems of the dance community. The platforms of competition and festival events in the field of choreographic art in Ukraine influence the formation of the artistic worldview of the future generation and the perception of dance in society as an art form. The demand for the activities of competitions and festivals demonstrates not only their importance in determining trends in the development of choreographic art, but also draws our attention to problematic issues related to the activities of such events and general perspectives of the festival-competition movement and its direct impact on the formation of today's choreographic culture. From the moment Ukraine gained independence, the festival-competition movement grew exponentially until the moment of quarantine restrictions related to the COVID-19 pandemic. After knowing the limitations, this movement began to rapidly recover until the moment of the beginning of the full-scale Russian invasion of Ukraine. The year 2023 became one of the largest in terms of the number of cultural and artistic and competitive events in the field of choreographic art. Existence in the conditions of war radically changed the worldview of the majority of Ukrainians and partially influenced the context of holding contests and festivals, forcing them to adapt to new conditions and challenges to varying degrees. Even in such front-line cities as: Kharkiv, Sumy and Zaporizhzhia, the festival and competition movement continues. Despite constant shelling and a difficult security situation, the festivals held in these cities gather a sufficiently large number of participants of various ages, which indicates the relevance and importance of holding such events to meet the cultural needs of society. At the same time, some competitions and festivals were relocated to the western regions of Ukraine, and some of them did not withstand the tests of the war and disappeared from the cultural space altogether. All these conditions significantly increased the demand for functioning festivals and competitions and brought to the surface the existing long-term problems, reinforcing them with new ones.

Key words: *competitions, festivals, dance, choreography, choreographic art, evaluation, jury, dance community.*

Постановка проблеми. Величезна кількість заходів орієнтованих на розвиток та популяризацію хореографічного мистецтва на основі конкурсних змагань, функціонують як комерційні «організми», які в свою чергу призводять до нерозуміння цілей та завдань таких заходів та мають як позитивні, так і негативні наслідки. Звичайно, проведення таких заходів в Україні орієнтовані на запит споживачів-учасників проявлення та реалізацію своїх творчих амбіцій, і як наслідок, частково спрямовані на забезпечення цих потреб. У гонитві за більшою кількістю учасників, що є показником фінансової успішності конкурсів та фестивалів, їх організатори часто демонструють втрату мистецьких орієнтирів та цінностей, змісту та розуміння контексту сучасного танцювального мистецтва нашої країни. Багаторічна практика проведення конкурсів та фестивалів в Україні яскраво демонструє перспективи їх розвитку та безпосереднього впливу на формування художніх цінностей, мистецького смаку та тенденцій, які рухатимуть хореографічне мистецтво та мистецьке середовище країни в цілому. Дискусійні питання, що піднімаються фахівцями з хореографії мають проблемний характер і формують коло питань, які потребують аналізу та досліджень.

Аналіз досліджень. Питання пов'язані з проведенням конкурсів та фестивалів в Україні розглядає ряд дослідників, які акцентують увагу на різних аспектах їх діяльності. Антон Овчінніков у своїй роботі «Мистецький фестиваль як інструмент розвитку танцювальної спільноти: проблемні питання» класифікує фестивалі в Україні за програмою творчих виступів та окреслює проблемні питання навколо спроможності фестивалів сприяти професіоналізації танцювальної спільноти для подальших досліджень. (Овчінніков, 2021: 150–155). Олександр Плахотнюк у своїй праці «Хореографічні конкурси – функціонування у віддзеркаленні сучасної танцювальної культури України» аналізує особливості хореографічного конкурсу через його репрезентативні системи та розглядає проблематику ключових моментів розвитку хореографічних конкурсів. (Плахотнюк, 2017: 122–127). Андрій Підлипський та Олександр Аксьонов, аналізують сучасні тенденції мистецтвознавчого осмислення народно-хореографічного фестивально-конкурсного руху в Україні. (Підлипський, Аксьонов, 2022: 68–77). Дослідники Наталія Горожанкіна, Зоя Бойко, Костянтин Горб провели роботу по класифікації фестивалів танцю в Україні, досліджували проведення фестивалів у різних регіонах країни та акцентували увагу та туристичних функціях фестивалю. (Горожанкіна, Бойко, Горб, 2019: 129–137). Дослідження проведені науковцями охоплюють широкий спектр питань пов'язаних з конкурсами та фестивалями, проте лише частково торкаються їх функціонування, системи оцінювання та впливу конкурсно-фестивальних процесів на формування професійного танцювального середовища.

Мета статті – визначити ключові аспекти функціонування конкурсів та фестивалів хореографічного мистецтва, класифікувати їх систему оцінювання, окреслити проблемні питання та проаналізувати вплив конкурсів та фестивалів на формування професійної спільноти в Україні.

Виклад основного матеріалу. Основним завданням конкурсів та фестивалів хореографічного мистецтва є демонстрація виконавських та постановчих умінь учасників на заходах місцевого, регіонального, всеукраїнського та міжнародного рівнів. Звичайно, до завдань таких проєктів відноситься і популяризація хореографічного мистецтва, виявлення нових талантів серед творчої молоді, проведення освітніх, культурно-мистецьких подій та заходів спрямованих на збільшення туристичного попиту. Якщо фестиваль є платформою для творчого обміну серед його учасників і дає можливість ділитися результатами творчої роботи колективів, то конкурс створює ті самі умови, але разом з тим, формує рейтинг переможців визначаючи лауреатів з розподілом відповідних призових місць у відповідних вікових категоріях та номінаціях. Інтеграція таких процесів часто змушує організаторів до проведення так званих фестивалів – конкурсів, що об'єднують у собі презентацію результатів творчих надбань колективу та процесу конкурсних змагань. Хореографічні конкурси та фестивалі в Україні є безперечно важливими платформами для розвитку танцювального мистецтва, але вони стикаються з низкою проблем, які можуть обмежувати їхній потенціал. До викликів з якими зіштовхуються фестивалі та конкурси можна віднести:

1. Фінансування. Відсутність державної підтримки та недостатнє фінансування з боку держави для розвитку культури та мистецтва спонукає до створення цілої низки комерційних проєктів, які залежать від організаційних внесків та спонсорів, що створює специфічні умови, де організатори стають залежними від кількості учасників і ставлять достатньо високу вартість за участь у конкурсах та фестивалях навіть у порівнянні з європейськими подіями подібного типу.

2. Логістичні виклики. Відсутність чіткої координації між учасниками, організаторами і місцевою владою часто впливає на якість інфраструктури проведення конкурсів та фестивалів і як наслідок, демонструє брак сучасних сцен, технічного забезпечення, гримерних для учасників.

3. Низький рівень професійності та відсутність кваліфікованих членів журі.

Часто фестивалі оцінюють люди без належного професійного досвіду в хореографії. Така тенденція пояснюється тим, що до суддівських колегій часто запрошують хореографів, танцівників чи педагогів, які не мають професійної освіти, та власного постановчого досвіду, але мають певну медійність. Не володіючи фундаментальними та професійними знаннями, ці судді часто привносять у процес безлад, оцінюючи учасників виключно на суб'єктивних естетичних смаках, а не на об'єктивних професійних знаннях та відповідних фахових компетенціях.

4. Короткострокова перспектива. Відсутність стратегій для довгострокового розвитку і залучення нових учасників через надання переможцям умов для їх подальшого професійного розвитку. Більшість фестивалів обмежується видачою кубків та медалей переможцям, в окремих випадках – невеликою грошовою премією, яка часто є співставною з внесками за участь які зроблені колективом. На жаль, організаторами не розглядається такий стратегічно важливі кроки, як надання умов для стажування, навчання з метою подальшого професійного зростання учасників. Поодинокі випадки проведення майстер-класів, які мають закривати освітню складову фестивалю чи конкурсу, часто не відповідають належному рівню через брак компетентних педагогів та лекторів.

5. Політичні та соціальні фактори. Військові дії, загальна безпекова ситуація та постійні повітряні тривоги змушують організаторів скасовувати, або переносити заходи. Це провокує міграцію талантів, і як наслідок, багато хореографів і танцівників виїжджають за кордон у пошуках кращих можливостей.

Все це безумовно впливає на якість проведення конкурсів та фестивалів і є показником якості їх функціонування, проте внутрішня робота організаційного комітету не менш важлива, оскільки саме вона формує структуру проведення заходу в його дрібних, але важливих деталях. Враховуючи вищесказане вважаємо доцільним розглянути питання організації конкурсу та фестивалю зсередини.

Важливим нормативним документом, який регламентує порядок та умови проведення конкурсу чи фестивалю є його положення. Коректність формулювання такого документу визначає чіткість та процедуру проведення заходу, враховуючи всі його етапи та складові процесу. Дуже часто положення про проведення конкурсів та фестивалів мають невизначену форму та некоректні формулювання, які в свою чергу надають недостовірну інформацію і призводять до неправильного розуміння учасниками змісту та відповідності категорій при підготовці, оформленні

заявки до участі у фестивалі. Визначається факт некоректних описів існуючих стилів танцю, а інколи і створення не існуючих, що формує систему викривлених понять про танець. Антон Овчінніков зазначає: «Більшість вимог документу «Положення про організацію фестивалю», які існують в Україні, копіюють одне одного як під копірку. На цей факт можна було б не звертати уваги, якби існувала звітність, за якою можна проаналізувати успішність тих чи інших проектів. Все, що можна знайти за результатом проведення події – це фотозвіти в соціальних мережах, які створюють яскраву картинку але не дають ніякої інформації щодо ефективності чи професійності організаторів та події в цілому» (Овчінніков, 2021: 152).

На прикладі існуючих положень можна виділити найпоширеніші помилки:

1. Некоректне розділення категорій учасників за віком та рівнем підготовки, що має відповідати їх психо-емоційному та фізичному розвитку.
2. Часто у положеннях не вірно сформульовані описи напрямків та стилів хореографії, що призводить до некоректного сприйняття критеріїв оцінювання того чи іншого стилю чи напрямку.
3. Неабиякою проблемою є поєднання в одній номінації стилів, які не можуть мати однакові критерії оцінювання, що в свою чергу, призводить до зміщення фокусу уваги на задані некоректні критерії , а не на дійсно важливих моментах. Членам журі, які оцінюють виступи учасників в запропонованих обставинах складно об'єктивно виконати свої професійні обов'язки і вони, фактично, стають заручниками непрофесійності організаторів.

Система оцінювання конкурсних виступів, яка використовується організаторами досить різна і має проблемний характер. Враховуючи досвід проведення конкурсів та фестивалів в Україні можна більш детально розглянути систему оцінювання учасників та виділити ключові аспекти, що визначають проблемні питання у ході такого оцінювання.

Відкрита система оцінювання характеризується підняттям балів після конкурсного виступу учасника, де всі присутні у глядацькій залі одразу можуть побачити бал і відповідно до «порогів» – (градації та сумарній кількості балів), визначити своє призове місце. Така система оцінювання характеризуються швидкістю реакції члена журі на презентований номер і не дає можливості більш ґрунтовно проаналізувати та оцінити роботу, враховуючи брак часу та вимушене пришвидшення у прийнятті рішення. З однієї сторони така система оцінювання створює відчуття прозорості оцінювання, а з іншої часто демотивує учасників і створює певний психологічний тиск глядача на журі.

Використання протокольної системи оцінювання з використанням балотувального листа дає можливість членам журі виставляти бал у протокол, проте часто така система оцінювання часто зводиться до сумарної кількості балів від всіх членів журі і на основі математичного розрахунку визначає рейтинг учасника. Відсутність обговорень і прийняття спільного рішення членами журі по розподілу призових місць учасників організаторами часто нівелюється, оскільки комерційно обґрунтована насиченість конкурсної програми не передбачає час для обговорення і колективного прийняття рішень.

Система електронного оцінювання відбувається з використанням електронних приладів (телефонів, планшетів, ноутбуків), в які завантажуються відповідні програми, які мають перелік учасників і оцінюються за визначеними критеріями використовуючи систему автоматичного виставлення та підрахунку балів з подальшим розподілом учасника в рейтингу. Часто, список учасників містить лише порядковий номер виступу без зазначення назви колективу, його керівника та назви композиції. Ця система оцінювання є прозорою та суттєво полегшує роботу організаційного комітету, але з іншого боку – зводить весь процес до математичного розрахунку без варіанту колегіального рішення та права внесення пропозицій від членів журі щодо рейтингу лауреатів, враховуючи професійні деталі та нюанси.

Проблемним є питання формування надто загальних критеріїв оцінювання, що визначаються у протоколі члена журі, яке часто характеризується нерозумінням професійних деталей і особливостей стилю чи напрямку танцю. Ця уніфікація (узагальнення) демонструє повне нерозуміння основ стилів танцю організаторами і використовується для оцінювання майже всіх номінацій. Також, поєднання у критеріях оцінювання аспектів, які стосуються виконавської майстерності танцівника та аспектів роботи хореографа на нашу думку є некоректним. Адже, техніка та музикальність виконання, володіння акторською майстерністю та усвідомлене виконання мініатюри – показники для оцінювання танцівника, а композиційне рішення, драматургія, оригінальність лексичного матеріалу та пластичних мотивів танцю є показником роботи хореографа – постановника. Така уніфікація об'єднує оцінку в єдине і не розмежовує оцінки виконавця та окремої оцінки хореографа, але суттєво впливає на рейтингове місце.

Однією з проблем, на нашу думку, є питання відсутності обговорень і низької фаховості членів журі, їх уміння обґрунтовано та в коректній формі надавати зворотній зв'язок учасникам. Організаторам слід розуміти різницю у професіях в сфері танцю, оскільки педагог, танцівник, хореограф-постановник – це різні професії і вимагають різник навичок та компетенцій. Не завжди танцівник може структуровано та професійно оцінити постановку, провести аналіз композиційної та драматургічної складової номеру. Також, варто зазначити, що для професійної оцінки та аналізу конкурсних номерів варто включати фахівців за відповідними напрямками: класичний танець, народно-сценічний танець, сучасний танець, бальний танець, стріт денс і т.п. Окремим питанням є абсурдність формування суддівської колегії на мультижанрових фестивалях, де мають бути представлені фахівці з різних видів сценічного мистецтва і оцінювання таких виступів має здійснювати експертами відповідного профілю.

Не менш важливою є професійна доброчесність як важливий фундамент здорового мистецького середовища, якої повинні дотримуватись організатори при формуванні складу суддівської колегії і не допускати ситуацій, коли член журі оцінює своїх же вихованців.

Величезною проблемою сьогодення є відсутність сценічної культури на сцені, за лаштунками та в глядацькій залі. Через відсутність умов для переодягання учасників, організатори часто використовують для цього глядацьку залу, що на нашу думку є абсолютно неприпустимим. Через такі дії, глядацька зала перетворюється у простір, де під час виконання номеру, відбувається безлад і фіксуються постійні пересування учасників, шум, голосні крики, прийом їжі, постійні відеозйомки батьками власних дітей і безліч всього, що заважає журі виконувати свою роботу, а також провокує і демонструє низьку культуру поведінки на рівні примітивізму і навіть деградації.

Останнім часом спостерігається відсутність культури комунікації між учасниками та знецінення фаховості роботи членів журі. Керівники колективів часто проявляють незадоволення результатами оцінювання і часто вступають у конфлікти з представниками суддівської колегії, акцентуючи увагу лише на фактах, на їх думку некоректного оцінювання. Це демонструє їх повну незацікавленість у аналізі роботи та професійному зворотному зв'язку задля покращення власних результатів. Щ е біль дивним і неприпустимим є ситуації, коли батьки, які не є експертами у сфері танцю вступають у полеміку з членами журі.

Недоцільне використання національної символіки у постановках та спекуляція темою війни і нерозуміння персональної зони відповідальності керівника часто ставить під сумнів їх професійність і має бути контрольована з метою недопущення подібних випадків на сцені. Україна на момент написання даного дослідження знаходиться у стані кровопролитної війни, де у суспільстві величезна кількість людей з різними ступенями психологічних травм, які вони мають бути опрацьовані в терапії з фахівцями відповідного профілю. Сцена дитячих фестивалів – не місце для безвідповідальним експериментів з психікою глядача. Існує відповідальність за публічну наругу над державними символами, передбачена Кримінальним Кодексом України.

Критичним на сьогодні є «сексуалізація» неповнолітніх дітей, що спостерігається на сценічних майданчиках та конкурсних виступах. Використана музична основа англомовних виконавців інколи сексуалізованого змісту і підтекст, відверті костюми та їх окремі елементи, а також рухи з тим же провокативним підтекстом, піднімають питання про дотримання керівником педагогічних, етичних та загальноприйнятих людських норм. Все це породжує формування танцювального продукту низької якості.

На сцені все більше з'являються номери, які характеризуються однотипністю та примітивністю хореографічних та композиційних рішень, бідністю лексичного матеріалу, невідповідністю технічних завдань для танцівників різних вікових категорій. Фіксуються факти відсутності розуміння та дослідження теми, цілісності танцювального номеру, нелогічного використання трюкової техніки та наслідування у створенні репертуару визначених переможців і створення похідних копій, як з точки зору використання музичного матеріалу так і з позиції копіювання цілих фрагментів танцю. Питання плагіату у хореографії – величезна проблема, яка фіксується на сценічних майданчиках конкурсів та фестивалів в Україні. У своїй роботі «Похідні твори у хореографічному мистецтві: натхнення чи плагіат?» Володимир Грек наводить приклади плагіату на фестивалях та конкурсах та констатує факти апропріації, копіювань та привласнення чужого творчого продукту. (Грек, 2021: 246–259). Умови для дискваліфікації порушникам авторського права мають бути прописані в положеннях і має чітко контролюватися факт таких порушень з відповідними наслідками для тих, хто до них вдається.

Значна кількість таких вищеописаних «дрібних» деталей, впливає на рівень організації кон-

курсу та фестивалю і створює підґрунтя для популяризації та просування танцювального продукту низької якості.

Висновки. Конкурсно-фестивальний рух в Україні є важливим елементом розвитку хореографічного мистецтва та транслює стан і визначає перспективи розвитку хореографічного мистецтва на національному рівні. Важливість існування таких платформ для реалізації творчого потенціалу важко заперечити, проте враховувати існуючі проблеми, які впливають на формування соціокультурного середовища країни, теж потрібно. Вищезазначена проблематика визначає певну підміну понять, коли танець з мистецтва перетворюється в спорт і спонукає учасників до вічної гонитви за призовими місцями, рейтингом та кількістю медалей. Підняті та визначені у цій статті питання суттєво впливають на рівень формування професійного середовища в Україні через призму конкурсів та фестивалів та спонукають професійну спільноту до більш активних дій, а саме – підняття та висвітлення на загал існуючих проблем. Танець, який демонструється на сценічних майданчиках конкурсів та фестивалів є віддзеркаленням нашого професійного середовища та загальною культури суспільства в цілому і констатує ряд фактів, які потрібно досліджувати та визначати вектор подолання проблем враховуючи нашу національну специфіку і наявний професійний потенціал. Всі проблеми, які існують на конкурсах та фестивалях різного рівня підпорядкування – це наша спільна відповідальність на рівні держави, організаторів, членів журі, керівників колективів та учасників. Нівелювання існуючих недоліків призведе до стрімкого зниження рівня культури та професійного середовища в Україні. Розширення джерел фінансування на державному рівні сприятиме формуванню національної хореографічної культури, а пошук грантів, співпраця з міжнародними інституціями та відповідальним бізнесом сприятиме вдалій інтеграції нашого мистецтва у європейський соціокультурний простір без втрати автентичних та національних ознак. Залучення закордонних партнерів і обмін досвідом із визнаними у своїх якості міжнародними фестивалями, може бути орієнтиром для вдосконалення системи організації проведення конкурсів та фестивалів, що значно підвищить вимоги до організаторів та учасників таких заходів, спрямовуючи цей процес на формування професійного середовища.

Фестивалі та конкурси народного танцю повинні фінансуватися на національному рівні та допомагати зміцнювати зв'язок з традиціями, сприяючи збереженню культурної спадщини, а фестивалі сучасного танцю демонструвати залученість України у загальний світовий контекст та сприятимуть діалогу культур, дозволяючи українським митцям представляти мистецтво країни на світовій сцені.

Хореографічні фестивалі – це не лише події для професійної спільноти, а й потужний інструмент розвитку загальної культури у суспільстві, що сприяє формуванню креативного, відкритого, толерантного середовища для всіх громадян нашої країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антон Овчінніков. Мистецький фестиваль як інструмент розвитку танцювальної спільноти: проблемні питання. Молодий вчений. Вип. 4 (92), 2021, с. 150–155.

2. Володимир Грек. Похідні твори у хореографічному мистецтві: натхнення чи плагіат?. АРТ платФОРМА. Вип. 2 (4), 2021, с. 246–259.

3. Наталія Горожанкіна, Зоя Бойко, Костянтин Горб. Танцювальні фестивалі України як складова фестивального туризму. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Воло-димира Гнатюка. Сер. Географія. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2019. No 1. Вип. 46. С. 129–137.

4. Підлипський Андрій Ігорович, Аксьонов Олександр Борисович. Фестивально-конкурсний рух у сфері народно-сценічного танцю України крізь призму сучасної мистецтвознавчої думки. Танцювальні студії/ Вип. 5 (1), 2022. С. 68–77.

5. Плахотнюк Олександр. Хореографічні конкурси – функціонування у віддзеркаленні сучасної танцювальної культури України. Музичне мистецтво XX століття історія, теорія, практика. Вип. 2, 2017, с. 123–127.

REFERENCES

1. Anton Ovchinnikov. (2021) Mystetskyi festyval yak instrument rozvytku tantsiuvalnoi spilnoty: problemni pytannia. [The art festival as a tool for the development of the dance community: problematic issues] Molodyi vchenyi. Vyp. 4 (92), 2021, s. 150–155. [in Ukrainian]

2. Volodymyr Grek. (2021) Pokhidni tvory u khoreohrafichnomu mystetstvi: natkhnennia chy plahiat?.[Derivative works in choreographic art: inspiration or plagiarism?] ART platFORMA. Vyp. 2 (4), 2021, s. 246–259. [in Ukrainian]

3. Nataliia Horozhankina, Zoia Boiko, Kostiantyn Horb. (2019) Tantsiuvalni festyvali Ukrainy yak skladova festyval-noho turyzmu. [Dance festivals of Ukraine as a component of festival tourism] Naukovi zapysky Ternopilskoho natsional-

noho pedahohichnoho universytetu imeni Volo-dymyra Hnatiuka. Ser. Heohrafiia. Ternopil : TNPU im. V. Hnatiuka, 2019. No 1. Vyp. 46. c. 129–137. [in Ukrainian]

4. Pidlypskyi Andrii Ihorovych, Aksonov Oleksandr Borysovych. (2022) Festyvalno-konkursnyi rukh u sferi narodno-stsenichnoho tantsiu Ukrainy kriz pryzmu suchasnoi mystetstvoznavchoi dumky [The festival-competition movement in the field of folk and stage dance of Ukraine through the prism of modern artistic thought] Tantsiuvalni studii Vyp. 5 (1), 2022. s. 68–77. [in Ukrainian]

5. Plakhotniuk Oleksandr. (2017) Khoreohrafichni konkursy – funktsionuvannia u viddzerkalenni suchasnoi tantsiuvalnoi kultury Ukrainy. [Choreographic competitions – functioning in the reflection of modern dance culture of Ukraine] Muzychne mystetstvo KhKh stolittia istoriia, teoriia, praktyka. Vyp. 2, 2017, s. 123–127. [in Ukrainian]